

UKRENERHO – AS W RĘKAWIE UKRAIŃSKIEJ ENERGETYKI? [ANALIZA]

Spółka Ukrenerho – operator elektroenergetycznej sieci przesyłowej Ukrainy – osiąga spore sukcesy w integracji Zjednoczonego Systemu Energetycznego Ukrainy z systemem Europy kontynentalnej (ENTSO-E). Spodziewany sukces integracji z ENTSO-E byłby kamieniem milowym na drodze ukraińskiej energetyki na Zachód i dotkliwą porażką Rosji.

Spółka Ukrenerho - operator elektroenergetycznej sieci przesyłowej Ukrainy - osiąga spore sukcesy w integracji Zjednoczonego Systemu Energetycznego Ukrainy z systemem Europy kontynentalnej (ENTSO-E). Spodziewany sukces integracji z ENTSO-E byłby kamieniem milowym na drodze ukraińskiej energetyki na Zachód i dotkliwą porażką Rosji. Jednak jego optymalne spożytkowanie będzie możliwe po pokonaniu trudności z liberalizacją rynku energii elektrycznej i rozwiązaniu infrastrukturalnych ograniczeń.

Trzon ukraińskiej energetyki

Ukrenerho jest spółką akcyjną, której 100% akcji władza państwa reprezentowane przez Ministerstwo Finansów. Spółka pełni bardzo ważną rolę dla ukraińskiej elektroenergetyki: jako operator Zjednoczonego Systemu Energetycznego Ukrainy (ZSE) zapewnia jego zbilansowanie, eksploatuje sieci przesyłowe oraz współpracuje z systemami państw ościennych.

ZSE to jeden z największych systemów w Europie podzielony na osiem regionalnych systemów (w tym dwa na terenach okupowanych – Krymski i Donbaski), wewnątrz których funkcjonuje 33 operatorów sieci dystrybucji (nie licząc tych z terytorium okupowanych). W ramach systemu działa 23 tys. km. linii przesyłowych, 1 mln km linii dystrybucyjnych i 137 stacji energetycznych (103 działające). W strukturze Ukrenerho pracuje 8 tys. pracowników.

Po wprowadzeniu nowego modelu rynku energii elektrycznej w lipcu 2019 roku rola spółki wzrosła jeszcze silniej – Ukrenerho administruje rozliczenia na rynkach bilansującym i rynku usług wspomagających, zbiera i przechowuje dane niezbędne do rozliczeń między uczestnikami rynku, a także wykonuje część tzw. specjalnych obowiązków (PSO) wprowadzonych dla dostarczania energii elektrycznej społeczeństwu (po cenach dotowanych). **Taki zakres obowiązków powoduje, że Ukrenerho jest jednym z trzech podmiotów państwowych o znaczeniu fundamentalnym dla krajowej energetyki (wraz z Naftohazem i Enerhoatomem).**

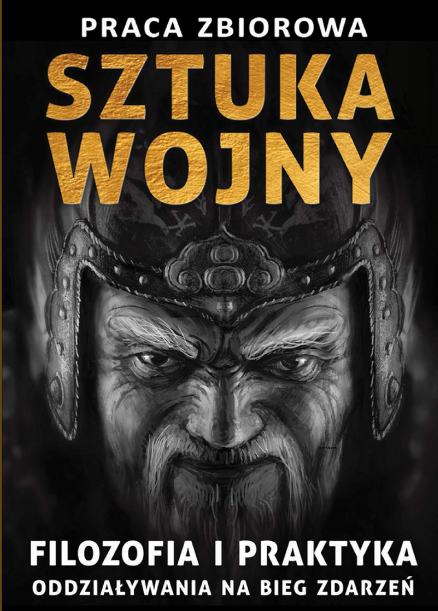
Kurs do ENTSO-E

Jeszcze w 2018 roku kierownictwo Ukrenerho zapoczątkowało działania mające na celu złożenie pozwu do Federacji Rosyjskiej za odebrane aktywa na okupowanym Krymie. W sierpniu 2019 roku pozew został złożony przed Sądem Arbitrażowym w Paryżu, a w listopadzie 2020 roku rozpoczęto rozpatrywanie sprawy. Spółka wymaga kompensacji od FR w wysokości 527 mln EUR (wraz z

odsetkami). Nie jest to najważniejszy przejaw zrywania więzów z Rosją i ich wzmacniania z Europą.

Choć ZSE obecnie pracuje w synchronizowany sposób z systemami Mołdawii, Federacji Rosyjskiej i Białorusi, to w 2017 roku Kijów rozpoczął proces integracji z ENTSO-E (zjednoczeniem europejskich operatorów). Z uwagi na rozmiary ZSE, jego synchronizacja z ENTSO-E to nie lada wyzwanie zarówno dla Ukrainy, jak i dla państw, których operatorzy są członkami ENTSO-E. Kraje europejskie chciałyby uniknąć problemów, które wyniknęły na skutek poprzednich synchronizacji, np. z systemem tureckim.

Umowę o warunkach integracji z ENTSO-E Ukrenerho podpisał 28 czerwca 2017 roku. ZSE będzie integrowany razem z systemem Mołdawii. Początek pełnej synchronizacji jest zaplanowany na rok 2023, a łączną wartość działań związanych z integracją operator ocenia na 11,4 mld UAH (ok. 350 mln EUR). Najdroższymi pozycjami są modernizacja sieci przesyłowych, modernizacja bloków energetycznych i zbudowanie kanałów łączności dla zarządzania technologicznego systemem. Ukrainę wspierają w tym procesie kluczowi donory: UE, USA, Niemcy i Francja. Wydatki te mogą się szybko zwrócić, bo bezpośrednie efekty ekonomiczne wynikające z integracji mają, według szacunków Ukrenerho, sięgać 40 mld UAH (1,2 mld EUR) rocznie.

PRACA ZBIOROWA
SZTUKA WOJNY

FILOZOFIA I PRAKTYKA
ODDZIAŁYWANIA NA BIEG ZDARZEŃ

Wojna to konfrontacja dwóch ludzkich woli

Nowy przekład traktatu Sun Zi

• **Wśród współautorów wykładów i komentarzy m.in.**

- **prof. Jerzy Bralczyk • gen. Jarosław Kraszewski**
- **prof. Witold M. Orłowski • płk Leszek Elak • NAVAL**
- **płk Andrzej „Wodzu” Kruczyński**

Sklep.Defence **24**

Od czasu podpisania umowy Kijów dokonał szeregu postępów. Podpisał umowę techniczną z Moldelectrica (operatorem systemu Mołdawii) o stworzeniu bloków regulujących w ramach procesu integracji. Ponadto przeprowadził testy sprawdzające odporność wszystkich rodzajów elektrowni do możliwych wahań na niskich częstotliwościach, których wstępne rezultaty uznano za zadowalające. W kwietniu 2019 roku Ukrenerho stworzyło konsorcjum międzynarodowych kompanii wraz z operatorami krajowych systemów przesyłowych (PSE, węgierska MAVIR, słoweńska SEPS, niemiecki 50Hertz i rumuńska Transelectrica) oraz amerykańskim producentem systemów ochrony danych EMC. Na bazie danych pochodzących z testów, konsorcjum, ma dokonać opracowania modelu matematycznego funkcjonowania ZSE w warunkach integracji z ENTSO-E.

W oparciu o wyniki testów, w 2021 roku przewidziane są dodatkowe badania, wdrożenie rekomendacji technicznych konsorcjum i około tygodniowa praca w izolacji systemów Ukrainy i Mołdawii od systemu na terenie państw WNP (zarówno w okresie zimowym, jak i letnim). W 2022 roku mają zostać

przeprowadzone pierwsze próby pracy w pełnej integracji z ENTSO-E, a w 2023 roku ostateczne jej zwieńczenie. Ukraina ma, zatem realne szanse zsynchronizować się z ENTSO-E szybciej niż państwa nadbałtyckie, które planują to uczynić w 2025 roku.

Z technicznego punktu widzenia wszystkie plany związane z integracją przebiegają zgodnie z harmonogramem. Prezes Zarządu spółki Wołodymyr Kudrycki w rozmowie z portalem Enerho-Biznes stwierdził, że pod względem technicznym ZSE jest w pełni gotowe do synchronizacji „choćby jutro”. Słowa te zweryfikuje rzeczywistość, choćby poprzez rezultaty pracy wspomnianego konsorcjum.

Należy jednak zaznaczyć, że już sam fakt braku poważnych uchybień po dokonanych testach uwiarygadnia wypowiedź Kudryckiego. Inna rzecz, że optymalne spożytkowanie dobrodziejstw wynikających z synchronizacji ZSE z ENTSO-E będzie możliwe po spełnieniu szeregu warunków o charakterze infrastrukturalnym oraz związanych z rozwojem rynku ukraińskiego.

Ambitna przyszłość

Ukrenerho realizuje dziesięcioletni Plan rozwoju systemu przesyłowego (TYNDP), który corocznie jest odnawiany i podlega akceptacji przez regulatora. Do czterech głównych celów obecnej redakcji TYNDP Ukrenerho zalicza 1) wzmocnienie bezpieczeństwa przesyłu do standardów operatorów państw europejskich, 2) usunięcie „wąskich gardeł” w systemie, 3) skonfigurowanie systemu pozwalające na swobodne podłączanie do niego generacji i konsumentów oraz 4) redukcję strat eksploatacyjnych. TYNDP poświęca kwestii integracji z ENTSO-E osobny rozdział „System przesyłowy przyszłości”, w którym wymienia siedem priorytetowych dla ruchu do ENTSO-E projektów infrastrukturalnych.

Pierwszym jest budowa stacji Słobożańska w obwodzie charkowskim. Jej powstanie jest niezbędne w warunkach izolacji od systemu rosyjskiego i pozwoli uniknąć kłopotów z dostawami prądu do Charkowa i obwodu charkowskiego, a także odciążyc pozostałe stacje w regionie i przeprowadzić ich modernizację (od kilku lat odkładaną).

Dwa kolejne projekty warto rozpatrywać w kompleksie. Połączenie Elektrownia Kurachowska–stacja Biłycka (obwód doniecki) ma doprowadzić do usunięcia deficytów energii w węźle biłyckim powstałych na skutek agresji FR na Donbasie, które w warunkach pracy odizolowanej (od systemu rosyjskiego) nasila się. Zaś połączenie Kupiańsk–stacja Krzemińska ma pozwolić na uwalnianie nadwyżek energii w węźle łysyczańskim (obwód ługański).

Kolejne projekty mają na celu zwiększenie przepustowości i elastyczności ZSE w kontekście spodziewanego wzrostu przepływów energii z zza granicy zachodniej. Projekt połączenia Południowoukraińska Elektrownia Jądrowa–Isakcza (Rumunia) pozwoliłby poprawić bezpieczeństwo Południowego Systemu Energetycznego, zamortyzować problemy z nadwyżką mocy OZE w tym regionie oraz będzie ważnym czynnikiem rozrostu możliwości wymiany energii z krajami ENTSO-E. Na wzmocnienie bezpieczeństwa tego regionu będzie mieć wpływ realizacja połączenia stacji Prymorska – Kachowska – ściśle związanego projektu z rozbudową połączenia z Rumunią. Obecnie trwa proces przygotowań do startu jego realizacji.

Wdrożenie uznanego za projekt obopólnej korzyści (PMI) połączenia stacji Mukaczewe–Velke Kapusany (Słowacja) zwiększyłoby możliwości przesyłowe na tym kierunku z obecnych 400 do 1000 MW. Dotychczasowe badania pokazują, że lepiej budować nową linię, równoległą do istniejącej.

Zgodnie z TYNDP Ukrenerho planuje także wprowadzenie specjalnej automatyki przeciwawaryjnej – SPS (System Protection Share), co pozwoli ujednoczyć ze standardami ENTSO-E reagowanie na sytuacje kryzysowe. Do 2022 roku ma być zakończony proces adaptacji standardów technicznych do norm europejskich (m.in. regulacje dotyczące pracy centrów dyspozycji) – obecna gotowość jest

oceniana na około 70%. Do 2028 roku ma zostać w pełni wdrożony system SCADA – program informatyczny przeznaczony do obróbki danych w systemie, co pozwoli nim zarządzać i nadzorować w czasie rzeczywistym oraz wdrożyć pełną automatyzację wszystkich procesów.

Warto zaznaczyć, że Ukrenerho nie tylko buduje ambitne plany, ale też sukcesywnie je realizuje. Dla przykładu, w maju br. oddano do użytku stację Krzemińska, która połączyła z ZSE północną część obwodu ługańskiego odciętą na skutek agresji rosyjskiej na Donbasie, a w listopadzie uruchomiono linię Zaporoska Elektrownia Jądrowa–stacja Kachowska. Ten drugi projekt to ważny krok udrażniający przesył między poszczególnymi regionami.

Realizacja wymienionych przedsięwzięć infrastrukturalnych nie jest warunkiem koniecznym dla integracji z ENTSO-E, ale usprawni funkcjonowanie ZSE w zsynchronizowanym trybie i pozwoli uzyskać więcej korzyści z integracji, zwłaszcza w kontekście funkcjonowania nowego modelu rynku.

W przedsiönku rynku

W zainicjowanym 1 lipca 2019 roku modelu rynku energii elektrycznej, Ukrenerho pełni kilka szczególnych funkcji. Po pierwsze, jest to administrowanie rozliczeniami na rynkach bilansującym i rynku usług wspomagających. Po drugie, ma za zadanie zbioru wszystkich danych dotyczących ruchów energii w systemie (produkcji, przesyłu, dystrybucji, konsumpcji, importu, eksportu) w celu ich wykorzystania przy rozrachunkach handlowych. Po trzecie, wykonuje część obowiązków w ramach tzw. specjalnych zobowiązań (PSO).

Jak dotąd Ukrenerho nie może jednak spożytkować w pełni dobrodziejstw rynku ze względu na ułomności w jego konstrukcji. Niski poziom konkurencji, subsydia skrośne, PSO, *price caps*, zadłużenie i tradycyjne dla ZSE trudności z jego zbilansowaniem spowodowane deficytem mocy manewrujących – to najważniejsze z [przyczyn krępowania liberalizacji rynku i rozwoju operatora](#).

Dla operatora oznacza to trzymanie go w przedsiönku rynku. Przez pierwszy rok trwania rynku Ukrenerho pobierał kilkakrotnie zaniżoną taryfę za przesył. Dopiero w lipcu 2020 roku regulator podniósł tę stawkę o 55%. Te inicjatywy nie spodobały się niemal wszystkim oligarchom. Wielki ukraiński biznes (przede wszystkim zakłady Rinata Achmetowa, Ihora Kołomojskiego i Wiktora Pinczuka) podważył decyzję regulatora płacąc po starych, niższych taryfach, co skutkowało pozwami sądowymi ze strony Ukrenerho. We wrześniu Ukrenerho skierował do regulatora wnioski o trzykrotną podwyżkę taryfy na przesył, co oznaczałoby ich pełne urynkowanie. Należy się spodziewać, że także te próby wywołają sprzeciw oligarchii.

W nienajlepszym stanie znajdują się finanse spółki. W okresie wiosennego *lockdown* odsetek rozliczeń za usługi, których udziela operator spadł do 60%. Według stanu na początek września zadłużenie przed Ukrenerho stanowi ok. 4 mld UAH. Kudrycki prognozuje, że deficyt spółki na koniec roku będzie stanowił około 26 mld UAH.

W efekcie można mówić o sytuacji, w której Ukrenerho jest zakładnikiem utrzymywania liberalizacji rynku energii elektrycznej w podwieszonym stanie. **Deformacje w konstrukcji rynku, zwłaszcza utrzymywanie znacznego wpływu administracyjnego na kształtowanie cen, powodują, że rozwój potencjału spółki będzie utrudniony.**

Certyfikacja, oligarchowie, kadry

O ile w zakresie technicznego przygotowania ZSE do integracji z ENTSO-E wszystko przebiega bez zarzutu, to poważne trudności wynikają z wykonaniem zadania formalnego przy synchronizacji – certyfikacji Ukrenerho. Na początku września Rada Najwyższa Ukrainy odrzuciła projekt ustawy

umożliwiającej certyfikację operatora odsyłając go na dopracowanie. We wrześniowym głosowaniu zabrakło 9 głosów parlamentarzystów – spośród 247 deputowanych Sługi Narodu, przycisk „za” nacisnęło zaledwie 188. Nie poparli projektu m.in. posłowie kojarzeni z Ihorem Kołomojskim, co jeszcze raz świadczy o sprzeciwie grup oligarchicznych wobec reform. Należy to zresztą oceniać, jako formę nacisku i targu w związku z trwającymi postępowaniami sądowymi pomiędzy Ukrenerho i obiektami przemysłowymi należącymi do oligarchów.

Obecna redakcja ustawy o rynku energii elektrycznej przewiduje certyfikację wyłącznie według modelu *Ownership Unbundling* (OU). To jest obecnie na Ukrainie niemożliwe, bo w modelu OU operator musiałby przejść na własność sieci przesyłowe, co w ukraińskim prawie jest zakazane dla podmiotów prywatnych i spółek akcyjnych nawet, jeśli 100% ich akcji jest w rękach państwa (taką spółką jest Ukrenerho). Wspomniany projekt ustawy miał na celu zwiększenie okna możliwości w tym kontekście, czyli dodanie w ustawie o rynku energii elektrycznej opcji *Independent System Operator* (ISO). Jest to ostatnia przeszkoda do złożenia wniosku o uzyskanie certyfikatu do regulatora ukraińskiego, a potem Sekretariatu Wspólnoty Energetycznej. Od ewentualnego przegłosowania wspomnianej ustawy do certyfikacji upłynie kilka miesięcy, ale uwikłanie operatora w spory z oligarchami zwiastuje, że głosowanie w parlamencie nie będzie usłane różami.

Niepokój wywołują też ruchy kadrowe wokół spółki. W lutym 2020 roku na skutek nacisków ówczesnego ministra energetyki Ołeksija Orzela doszło do zmian kadrowych w Ukrenerho. Zarządzającego operatorem przez pięć lat w charakterze pełniącego obowiązki – Wsewołoda Kowalczyka zastąpił jeden z jego wice – Wołodymyr Kudrycki. Wywołało to spore zamieszanie w środowiskach eksperckich Ukrainy, które niebezpiecznie uważają Ukrenerho za jeden z kluczowych podmiotów krajowej energetyki. Zatem, naciski z zewnątrz na zmianę kierownictwa musiały budzić niepokój tym bardziej, że jeszcze wcześniej w bardzo złym stylu rotację przeprowadzono również w Enerhoatomie. Należy jednak podkreślić, że zmiany kadrowe w Ukrenerho nie odbiły się jak dotąd na linii spółki – Kudrycki zapewnił ciągłość.

Historia przemian w Ukrenerho ma szansę stać się kolejną po Operatorze GTS Ukrainy [„Sukces zmałcony geopolityką”](#). [Niezależny Operator GTS Ukrainy \[ANALIZA\] - Energetyka24](#) *success story* energetycznej spółki ukraińskiej. Do tego jednak jeszcze daleka droga.

O ile z zadaniami, których wykonanie zależy przede wszystkim od operatora, spółka radzi sobie bardzo dobrze, to okoliczności niezależne od Ukrenerho prawdopodobnie pozostaną brzemieniem blokującym skonsumowanie korzyści synchronizacji z ENTSO-E. **Ułomności rynku, interesy oligarchów i populizm polityków, a także czas potrzebny na materializację projektów infrastrukturalnych - wszystko to powoduje, że na pełnię sukcesu zachodniego kursu Ukrenerho przyjdzie jeszcze trochę poczekać.**